HANDELENS MILJØFOND

Plastposerapporten for 2021

Materialstrømsanalyse av bæreposer i plast

mepex

Prosjektrapport

Prosjekt/ Project no:	1553	Rapportdato/ Report date:	11.3.2022
Tittel/ Title:	Plastposerapporten for 2021	Distribusjon/ Distribution:	[Fyll inn]
Forfatter(e)/ Author(s):	Carl Frederik Mørch-Kontny Anne Christine Meaas Sveinung Bjørnerud	Antall sider/ Number of pages:	17
		Antall vedlegg/ Attachments:	[Fyll inn]
Oppdragsgiver/ Client:	Handelens Miljøfond	Kontaktperson/ Contact person:	Sjur Kvifte Nesheim

Sammendrag:

Mepex har gjennomført en materialstrømsanalyse av bæreposer i plast fra norsk dagligvare- og faghandel (i rapporten omtalt som plastposer) for 2021 på oppdrag fra Handelens Miljøfond. Formålet med analysen er å kartlegge utviklingen i antall solgte plastposer i Norge og hvor de havner ved endt brukstid. Vi bruker data for tilførte antall plastposer til markedet (tilførselsmetoden) og plukkanalyser av ulike avfallsstrømmer for å beregne antall kasserte plastposer (avfallsmetoden).

Det anslås at markedet ble tilført vel 818 mill. plastposer totalt, tilsvarende 151 plastposer per innbygger i 2021. Det er en økning på 4,6 prosent fra 2020, tilsvarende vel 36 mill. plastposer. Resultatet må ses i sammenheng med at det også i 2021 var lange perioder med smitteverntiltak og reiserestriksjoner som trolig bidro til den høye omsetning rapportert i detaljhandelen. Justert for omsetningen i detaljhandelen er salget av plastposer redusert med 18 prosent sammenlignet med 2016. Til sammenligning var resultatet for 2020 en nedgang på 22 prosent mot 2016.

Totalt finner vi igjen vel 790 mill. plastposer i 2021, tilsvarende 146 plastposer per innbygger i norsk avfall. 83 prosent av plastposene er benyttet til å emballere eller frakte avfall, mens 17 prosent (135 mill. poser) kastes direkte i restavfallet eller i kildesortert plastemballasje uten å brukes som avfallsposer. Av dem er anslagsvis 106 mill. plastposer hele og rene. Det kan tyde på et betydelig potensial for redusert posebruk uten at det går i veien for emballering og frakt av avfall.

Vi har foretatt en enkel oppdatering av fjorårets kartlegging av bruk av resirkulert materiale i norske plastposer. **Flere norske plastposer inneholder nå en viss andel gjenvunnet materiale, og av disse er flere plastposer miljøsertifiserte.** Av plastposene som oppgis å være laget med en andel materialgjenvunnet plast, varierer det hvor denne plasten har opprinnelse. Noen leverandører lager plastposer med gjenvunnet materiale fra norsk avfall (post-konsument), mens andre kun benytter avkapp fra egen produksjon (pre-konsument) og fra andre verdensdeler. Sertifiseringer som Blå Engel vil kunne bidra til en mer oversiktlig markedssituasjon for plastposer i materialgjenvunnet plast.

Emneord/ Keywords:	Materialstrømanalyse, bæreposer, reduksjon, resirkulert plast	Geografi/ Geography:	Norge
Prosjektleder/ Project manager	Frode Syversen	Kontrollert av/ Controlled by:	Frode Syversen

Innhold

1 Bakgrunn og formål 4

2 Metode og datagrunnlag 5

2.1 Generelt om metoden 5

2.1.1 Tilførselsmetoden 5

2.1.2 Avfallsmetoden 5

2.2 Datagrunnlag 7

2.2.1 Plukkanalyser 7

2.2.2 Plastposer brukt til glass- og metallemballasje 8

2.2.3 Plastposer brukt til panteemballasje 9

2.2.4 Plastposer brukt til tekstilinnsamling 9

2.2.5 Plastposer i restavfall og kildesortert plastemballasje og mengder avfall 10

2.2.6 Materialgjenvunnet plast i plastbæreposer 10

3 Resultater 11

3.1 Plastposer tilført markedet 11

3.2 Plastposer beregnet fra avfallsanalyser 12

3.3 Materialgjenvunnet plast i plastposer 14

4 Diskusjon 15

4.1 Grensehandel 15

4.2 Endring av kontingent 16

4.3 Flere bruker sertifisert gjenvunnet materiale i sine plastposer 16

4.4 Forslag til analyser i 2022 17

1 Bakgrunn og formål

Norske og europeiske miljømyndigheter jobber aktivt med å utvikle politikk som skal bidra til en mer sirkulær økonomi der vi utnytter ressursene bedre. Norge har i stor grad felles regelverk med EU på avfalls- og miljøområdet gjennom EØS-avtalen. Dermed blir en rekke rettsakter fra EU gjeldende også for Norge. Dette gjelder bl.a. direktiv (EU)2015/720 kjent som *plastposedirektivet*, som setter mål om å betydelig redusere bruken av lettvekts bæreposer i plast (heretter kalt plastposer). Norske myndigheter rapporterer årlig til EU om utviklingen i salg av plastposer. Rapporteringsforpliktelsen ivaretas av Miljødirektoratet på vegne av Klima- og miljødepartementet.

Handelens Miljøfond organiserer store deler av varehandelen og har tatt 50 øre i kontingent per plastpose satt på markedet av fondets medlemmer. Kontingenten er økt til 1 kr per plastpose gjeldende fra 1. januar 2022. Kontingenten sørger for at Norge møter sin forpliktelse under plastposedirektivet om at plastposer ikke skal gis ut gratis. Virkemiddelet skal bidra til redusert forbruk av plastposer samtidig som at midlene som samles i fondet deles ut til prosjekter som skal forebygge eller rydde plast- og marin forsøpling, redusere bruken av plastposer, og bidra til mer ressurseffektiv bruk av plast.

På oppdrag fra Handelens Miljøfond har Mepex gjennomført en materialstrømsanalyse av plastposer for 2021 med formål om å følge og analysere utviklingen av tilførte og kasserte plastposer i Norge. Analysen er en oppdatering av tilsvarende materialstrømsanalyser gjort for 2016, 2019 og 2020 og skal bidra til økt forståelse for denne materialstrømmen og potensialet i tiltak for redusert plastposebruk, herunder ombruk av poser. I denne rapporten ses det både på innrapporterte tall til returselskaper for medlemmenes posemengder gjort tilgjengelig på markedet (tilførselsmetoden) og beregninger for antall poser som kastes etter endt bruk (avfallsmetoden).

I tillegg til materialstrømsanalysen har vi i denne rapporten oppdatert undersøkelsen fra rapporten fra 2021 over andelen materialgjenvunnet plast brukt i nye plastposer. Videre har vi sett nærmere på hvordan pandemien har påvirket grensehandel og tilhørende plastposebruk i 2021 sammenlignet med første år med pandemi i 2020.

2 Metode og datagrunnlag

2.1 Generelt om metoden

I materialstrømsanalysen ser vi både på tilførselen av plastposer til markedet (tilførselsmetoden) og gjør beregninger av antall plastposer kastet eller brukt til å emballere ulike avfallstyper (avfallsmetoden). Resultatene sammenlignes som kontroll.

2.1.1 Tilførselsmetoden

Avfallsforskriften pålegger aktører som gjør 1 000 kg emballasje tilgjengelig på det norske markedet å melde seg inn i et godkjent returselskap. For plastemballasje, herunder plastposer, er det i dag to godkjente returselskap – Grønt Punkt Norge og Norsirk. Mepex har innhentet tall for antall plastposer returselskapenes medlemmer har gjort tilgjengelig på markedet. Tallene omfatter alle plastposer som benyttes som bærepose i handelen, herunder bionedbrytbare poser.

Innrapporterte mengder fra returselskapene dekker ikke fullstendig tilførsel og det vil bl.a. kunne komme poser fra:

- Gratispassasjerer
- Ev. mindre aktører som gjør tilgjengelig < 1000 kg årlig og dermed unntas plikt til medlemskap i returselskap
- Grensehandel og ev. plastposebruk ved netthandel

Det kan også være usikkerhet knyttet til selve innrapporteringen fra returselskapenes medlemmer. Deloitte har på oppdrag for Handelens Miljøfond kartlagt det norske markedet for plastbæreposer og anslår at det i 2020 ble tilført mellom 780-895 millioner bæreposer i plast. De påpeker at det er svært krevende å identifisere ev. gratispassasjerer og at det rapporteres betydelige antall poser feilaktig under tolltariffkoden som importerte bæreposer i etylen til Statistisk sentralbyrå (SSB)[1].

Grønt Punkt Norge vil fra 1.1.2022 øke enhetsvekten for de største posene (>10 liter) fra 0,0183 til 0,02 kilo. Dette vil bidra til å redusere beregnet antall plastposer basert på importmodellen.

2.1.2 Avfallsmetoden

Når poser har nådd sin brukstid brukes de gjerne i siste omgang til å emballere ulike typer avfall, eller de kastes direkte i enten restavfall eller kildesortert plastemballasje. I avfallsmetoden bruker vi resultater fra en rekke plukkanalyser utført av Mepex i 2021 for å kartlegge antall og vekt av plastposer fra ulike kilder. Basert på analyseresultatene lager vi nøkkeltall for plastposer i ulike avfallsstrømmer og beregner totalt antall poser som ble kastet gjennom fjoråret. I analysen har vi sett på kildene listet i tabell 1 under.

[1] Deloitte (2021) – *Markedsanalyse for plastbæreposer.*

Tabell 1: Avfallsstrømmer som inkluderer bruk av plastposer.

Avfallsstrøm	Bruk av plastposer	Hva skjer med plastposer som er brukt eller følger med
Restavfall samlet inn fra husholdninger	Brukes for å emballere deler av restavfallet.	Plastposer ligger også løst sammen med annet avfall. Mesteparten leveres til energiutnyttelse, noe går til materialgjenvinning fra sentralsortering.
Kildesortert plastemballasje	Brukes delvis som emballasje før det ev. legges i sekk.	Løse plastposer ligger også sammen med øvrig kildesortert plast. Hovedandelen går til materialgjenvinning.
Panteemballasje returnert i butikker mv.	Brukes for å frakte drikkevareemballasje til butikk/panteautomat.	Det meste ender opp i avfallsløsning ved panteautomatene. Leveres til material- eller energigjenvinning avhengig av hvor rene plastposene er.
Returpunkt for glass- og metallemballasje	Brukes for å frakte glass- og metallemballasje til returpunkter.	Det meste ender opp i avfallsbeholdere ved siden av returpunkter. Er normalt så tilgriset at plastposene går til energigjenvinning.
Innsamling av brukte tekstiler (Fretex, UFF m.fl.)	Brukes for å emballere tekstiler i tillegg til plastsekker. Alt går til sortering.	Ikke-løse plastposer som følger med tekstilene. Utsorteres og leveres normalt som folie til materialgjenvinning.

Analyser utført av Mepex viser liten bruk av plastposer i næringslivet da avfallsposer på rull er langt vanligere. Derfor er plastposer fra næringslivet holdt utenfor denne analysen. Plastposer som følger restavfallet på gjenvinningsstasjoner er holdt utenfor grunnet manglende tallgrunnlag for denne avfallsstrømmen.

2.2 Datagrunnlag

2.2.1 Plukkanalyser

Mepex har i 2021 gjennomført plukkanalyser fra store deler av Midt-Norge og områder på Nordvestlandet, Fjellregionen og Østlandet. Disse plukkanalysene ligger til grunn for analysene etter avfallsmetoden og gir et langt bredere datagrunnlag enn for plastposerapporten for 2020.

Tabell 2: Plukkanalyser utført av Mepex som ligger til grunn for analysene i denne rapporten.

		Restavfall		Kildesortert plast		
År	**Sted**	**Til avfall**	**Løse poser**	**Til avfall**	**Løse poser**	**Tilstand, løse poser**
2021	RIR	X	X			
2021	Remidt	X	X			
2021	Fosen	X	X			
2021	Innherred	X	X			
2021	Steinkjer	X	X			
2021	MNA	X	X			
2021	SHMIL	X	X			
2021	IØR	X	X	X	X	X
2021	RIG	X	X			X
2021	FIAS	X	X			X
2021	Asker	X	X			
2021	VESAR	X	X			X
2021	Fredrikstad	X	X			X
2021	Oslo	X	X		X	X
2021	ROAF	X	X			X
2022	Remiks	X	X		X	X
2022	Reno-Vest	X	X		X	X

Basert på resultatene fra plukkanalysene beregnes enhetsvekten til ulike typer plastposer fordelt på bruk (emballering av avfall eller funnet løse i en avfallsstrøm) og plastposenes tilstand (hele, rene plastposer og tilgrisede eller skadde plastposer). Enhetsvektene og vektandel i hver analyse brukes sammen med innhentede tall for totalt innsamlet restavfall og kildesortert plastemballasje fra henteordning for å beregne totalt antall plastposer. Nøkkeltallene er oppsummert i tabell 3 under. Disse omfatter plastposer fra norsk dagligvare- og faghandel.

Tabell 3: Nøkkeltall - antall plastposer per tonn avfall i 2020 og 2021.

	Nøkkel (plastposer/tonn avfall)	
	2020	**2021**
Plastposer til emballering av kildesortert plast	1391*	820
Plastposer løse i kildesortert plast	1123	1532
Plastposer til emballering av restavfall	754	759
Plastposer løse i restavfall	114	105

**Nøkkeltall fra 2015 brukt i analysen for 2020 grunnet manglende tallgrunnlag.*

Nøkkeltallene vil naturlig variere med plukkanalysene som utgjør datagrunnlaget. Det gjøres langt flere analyser av restavfall enn kildesortert plastemballasje og dermed er det også mindre utvalgsvarians bak nøkkeltallene for restavfall. Det er størst usikkerhet i nøkkeltallet for plastposer *brukt til å emballere* kildesortert plastemballasje. I 2022 vil Mepex trolig utføre langt flere plukkanalyser av denne fraksjonen slik at ev. framtidige analyser vil bygge på et langt bredere datagrunnlag, se kap. 4.4.

2.2.2 Plastposer brukt til glass- og metallemballasje

Tabell 4: Innsamlet glass- og metallemballasje i 2020 og 2021 (tonn). Kilde: Sirkel.

	Avfall (tonn) og antall plastposer (mill.)	
Avfallstype	**2020**	**2021**
Glass- og metallemballasje	104 500	102 676
Beregnet antall plastposer	13,9	13,7

Grunnlagsdata fra Statistisk sentralbyrå viser at om lag 50 prosent av innsamlet glass- og metallemballasje kom fra områder med henteordning. For områdene uten slik ordning belager man seg fortsatt på bringeordning der innbyggerne bærer med seg avfallet til sentralt plasserte returpunkter, gjerne utenfor dagligvarebutikker. Her tømmes plastposen og de fleste legger igjen den tomme plastposen i nærmeste avfallsbeholder. Ofte vil det være søl i plastposen slik at den uansett ikke egner seg for videre bruk.

Med utgangspunkt i undersøkelsen utført ved panteautomater anslår vi at om lag 18 prosent av innsamlet mengde ved returpunkter ble fraktet i noe annet enn plastposer. Dermed anslås det at om lag 40 prosent av total mengde innsamlet glass- og metallemballasje ble fraktet i plastposer. Vi forutsetter videre at hver pose veier tre kilo. Innsamlet mengde var 102 676 tonn i 2021, en nedgang på 1,7 prosent fra året før. Dermed anslås det at 13,7 mill. plastposer ble brukt til dette formålet i 2021.

2.2.3 Plastposer brukt til panteemballasje

Tabell 5: Mrd. enheter panteemballasje og beregnet antall plastposer (mill.) brukt til panteemballasje i 2021.

	Innsamlet mengde (mrd. enheter) og millioner plastposer	
Avfallstype	**2020**	**2021**
Panteemballasje	1386	1552
Beregnet antall plastposer	63,1	70,7

Panteordningen for plastflasker og bokser er en godt etablert ordning i Norge. Innbyggerne leverer sine panteflasker og -bokser til en panteautomat, ofte plassert innendørs i tilknytning til dagligvarebutikker. Panten kan også leveres til alle andre utsalgssteder som selger flasker og bokser med pant.

Totalt fikk Infinitum samlet inn 1,552 milliarder flasker og bokser i 2021. Det er en økning på 12 prosent fra året før, tilsvarende 166 millioner panteenheter.

Vi anslår at det kastes en plastpose per 18 panteenheter. Dette baserer vi på konkrete undersøkelser utført i 2020 med pantetall fra Tomra og telling av antall poser ved panteautomater i samme tidsperiode. I undersøkelsen var også 18 prosent av panteemballasjen fraktet i noe annet enn plastposer og dette brukes til å korrigere anslaget for antall plastposer. Det ble dermed anslagsvis benyttet 70,7 millioner plastposer til dette formålet i 2021.

2.2.4 Plastposer brukt til tekstilinnsamling

Tabell 6: Tonn innsamlede tekstiler og beregnet antall plastposer (mill.).

	Innsamlet mengde (tonn) og millioner plastposer	
Avfallstype	**2020**	**2021**
Tekstiler	33 882	33 882*
Beregnet antall plastposer	8,5	13,0**

**Tall for 2021 er ikke tilgjengelige ennå og det brukes derfor tall for 2020.*
***Basert på ny analyse i mars 2022.*

Plastposer brukes ofte til å emballere og transportere klær og andre tekstiler som skal leveres til tekstiltårn der aktører som Fretex, UFF og Røde Kors samler inn tekstilene. Totalt ble det gjennom Fretex og andre tekstilinnsamlere samlet inn 33 882 tonn tekstiler i Norge i 2020. Tall for 2021 er foreløpig ikke tilgjengelige og 2020-tall er brukt i denne analysen.

Mepex har gjennomført en ny plukkanalyse av plastposer som følger innsamlede tekstiler til Fretex i mars 2022. Dermed vil anslaget for plastposebruk til dette formålet bedre gjenspeile dagens sorteringsatferd enn ved bruk av eldre nøkkeltall. Analysen viser at det i utvalget fulgte 384 plastposer fra norsk dagligvare- og faghandel per tonn innsamlede tekstiler. Nøkkeltallet erstatter tidligere anslag på 250 slike plastposer per tonn innsamlede tekstiler.

Gjennom intervjuer med bransjen anslår vi at om lag 50 prosent av innsamlede tekstiler leveres i plastposer. En gjennomsnittlig plastpose med tekstiler veier ca. to kilo. Dette tilsvarer 13,0 millioner

plastposer benyttet til tekstilinnsamling i 2021 før tall for totale mengder innsamlede tekstiler foreligger.

2.2.5 Plastposer i restavfall og kildesortert plastemballasje og mengder avfall

Tabell 7: Tonn innsamlet restavfall og kildesortert plastemballasje fra henteordning i 2020 og 2021 med anslag for antall plastposer (mill.). Kilde: SSB, Grønt Punkt Norge og Norsirk.

	Innsamlet mengde (tonn) og antall plastposer	
Avfallstype	**2020**	**2021**
Restavfall	716 890 tonn	696 057 tonn
Kildesortert plastemballasje	40 989 tonn	40 526 tonn
Plastposer, restavfall	625,3 mill. poser	601,9 mill. poser
Plastposer, kildesortert plastemb.	79,4 mill. poser	91,2 mill. poser

For å beregne antall plastposer i innsamlet restavfall og kildesortert plastemballasje er det brukt grunnlagsdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB) korrigert for feilrapportering mellom hente- og bringeordning i 2020. Endelige tall for 2021 foreligger ikke før juni 2022, men foreløpige tall er publisert for flere kommuner av SSB. Disse er sjekket for åpenbare feilrapporteringer og det er laget et utvalg innenfor +/- 20 prosent endring i mengder innsamlet restavfall og kildesortert plast fra 2020 til 20201[2]. Områder med sentralsortering er også tatt ut av utvalget for å gi et riktigere bilde av de relevante avfallsstrømmene for denne analysen. Vektede gjennomsnitt fra disse områdene viser en nedgang i restavfall fra henteordning på 2,9 prosent og en nedgang i kildesortert plastemballasje på 1,1 prosent.

2.2.6 Materialgjenvunnet plast i plastbæreposer

Vi har oppdatert undersøkelsen gjort i plastposerapporten for 2020. En spørreundersøkelse er sendt ut på epost ble sendt ut til alle medlemmer i Handelens miljøfond. Medlemmene ble bedt om å blant annet oppgi poseleverandør, andel materialgjenvunnet plast i posene og om det ble foretatt kontroll av informasjonen gitt fra leverandør. 40 prosent av medlemmene (13 stk.) leverte inn svar på undersøkelsen, av disse representerer tre dagligvarekjeder og ti faghandel.

[2] Det er gjort en sensitivitetsanalyse på +/- 40 prosent og +/-60 prosent som gir hhv. 2 mill. og 5,5 mill. færre plastposer totalt.

3 Resultater

3.1 Plastposer tilført markedet

Tall innhentet fra Grønt Punkt Norge og Norsirk viser at markedet ble tilført vel 818 mill. plastposer i 2021, tilsvarende 151 plastposer per innbygger. Det er om lag 36 millioner flere plastposer enn rapporterte tall for 2020 og tilsvarer en økning på 4,6 prosent. I gjennomsnitt har antallet plastposer falt med 2,02 prosent årlig i perioden 2015-2021. Økningen de seneste to årene må ses i sammenheng med lange perioder med reiserestriksjoner og andre smitteverntiltak i 2020 og 2021, se egen diskusjon i kap. 4.

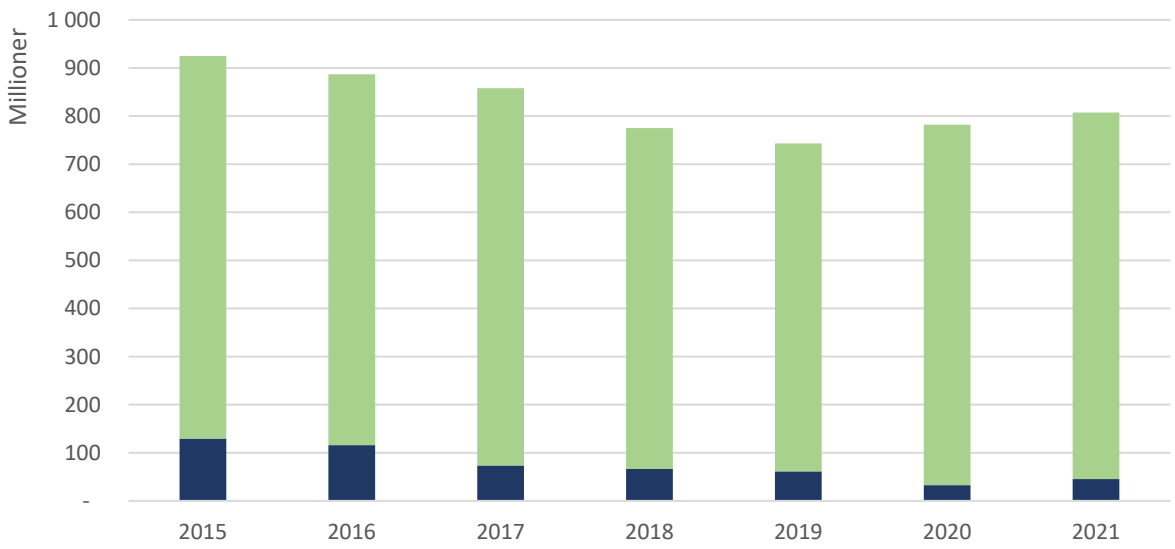

Figur 1: Utvikling i antall solgte plastposer rapportert til returselskap. Kilde: Grønt Punkt Norge og Norsirk.

Resultatet må ses i sammenheng med at det også i 2021 var lange perioder med smitteverntiltak og reiserestriksjoner som trolig bidro til den høye omsetning rapportert i detaljhandelen. Justert for omsetningen i detaljhandelen er salget av plastposer redusert med 18 prosent sammenlignet med 2016. Til sammenligning var resultatet for 2020 en nedgang på 22 prosent mot 2016, se figur 2 under.

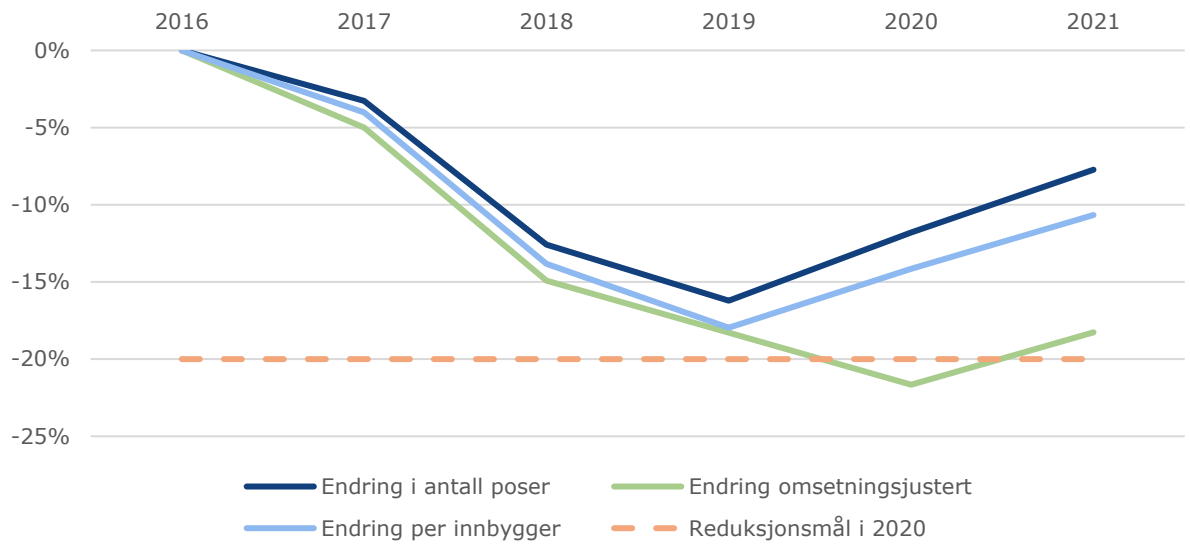

Figur 2: Utvikling i salg av plastposer sammenlignet med 2016.

3.2 Plastposer beregnet fra avfallsanalyser

Materialstrømsanalysen viser at det ble kastet vel 790 millioner plastposer fra norsk dagligvare- og faghandel i 2021, se tabell 8. Det er tilnærmet likt samme resultat som i analysen for 2020. Per innbygger er antallet redusert fra 149 til 146 kastede plastposer.

Tabell 8: Plastposer fra norsk dagligvare- og faghandel i 2021.

	2020		2021	
	Antall	Per innbygg.	Antall	Per innbygg.
Brukt til restavfall	524,5	98	528,6	98
Løse i plastinnsamling	33,2	6	62,1	11
Løse i restavfall	100,8	19	73,3	14
Brukt til panteemballasje	63,1	12	70,7	13
Brukt til plastinnsamling	46,2	9	29,1	5
Brukt til glass- og metallemballasje	13,9	3	13,7	3
Brukt til tekstilinnsamling	8,5	2	13,0	2
SUM	**790,3**	**149**	**790,4**	**146**

Resultatene av analysen viser bl.a. en nedgang i plastposer løse i restavfallet og en tilsvarende økning i antall plastposer som kastes i kildesortert plastemballasje sammenlignet med 2020. Det er langt større usikkerhet i tallene for kildesortert plastemballasje da det bygger på et mindre utvalg. Økningen i antall plastposer brukt til tekstilinnsamling må ses i lys av oppdatert nøkkeltall for hvor mange plastposer som følger denne avfallsstrømmen.

Nesten to av tre plastposer fra norsk dagligvare- og faghandel ble brukt til å emballere restavfall, se figur 3 under. 17 prosent (135 millioner poser) kastes uten å brukes til å emballere avfall. Som i plastposerapporten for 2020 tyder dette på at det stadig er mange poser som ikke behøves til å håndtere avfall.

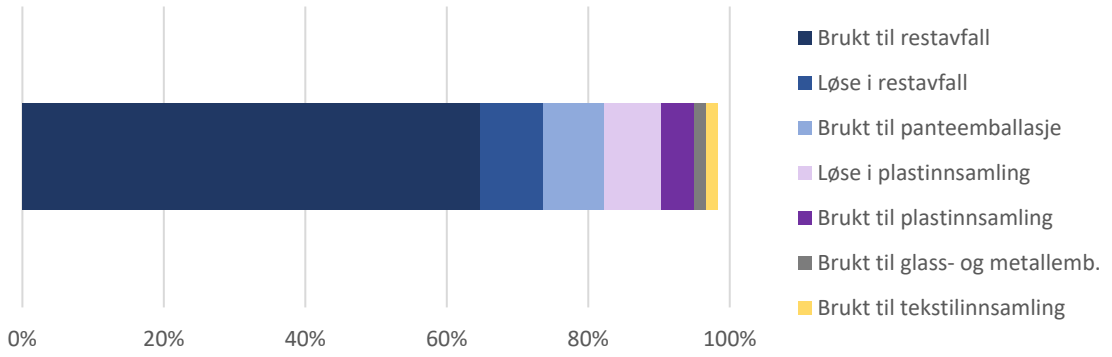

Figur 3: Fordeling av plastposer etter avfallsstrøm i 2021.

Ser vi nærmere på hvilken stand plastposene som kastes er i, styrkes antakelsen om at det er et overskudd av rene, hele poser egnet for ombruk framfor å bli kastet, se figur 4. Totalt ble det kastet anslagsvis 106 millioner hele og rene plastposer som kunne vært brukt om igjen. Enkelte av plastposene med mindre skader, men som ikke er tilgriset, vil også kunne være egnet til å emballere tørre og større avfallsfraksjoner som tekstilavfall.

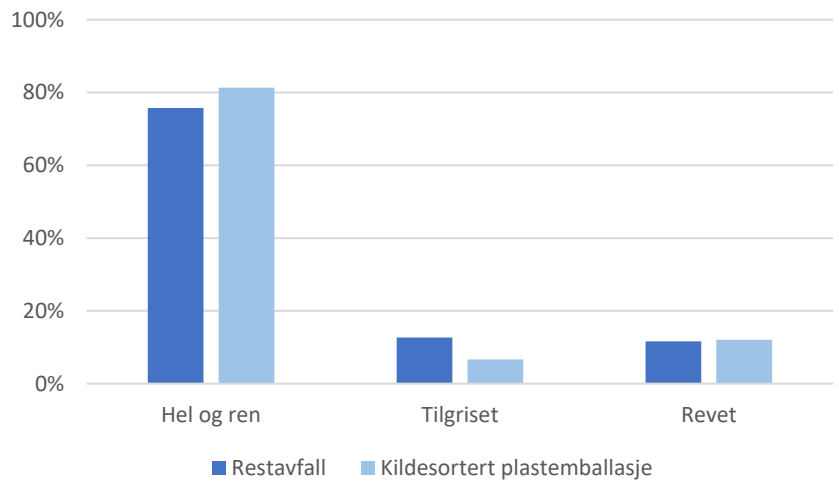

Figur 4: Tilstand på analyserte plastposer i 2021, prosent andel av utvalg.

3.3 Materialgjenvunnet plast i plastposer

Vi har foretatt en enkel oppdatering av fjorårets undersøkelse blant norske butikkjeder og plastposeleverandører for å kartlegge bruken av resirkulert plast i norske plastposer. Undersøkelsen tyder på at det er en liten økning i antall norsk plastposer med en andel resirkulert plast, men at det også varierer veldig hvor det resirkulerte materialet kommer fra. Noen større leverandører som tilbyr sertifisert innhold av postkonsument (PCR) plast ser ut til å ha fått en større del av det norske markedet. Kunnskapen og interessen for resirkulert materiale i posene varierer sterkt fra butikkjede til butikkjede, der butikkjedene som satser sterkt på miljø også jobber aktivt med plastposer som skal ha lavest mulig klimafotavtrykk. Noen av funnene er oppsummert under.

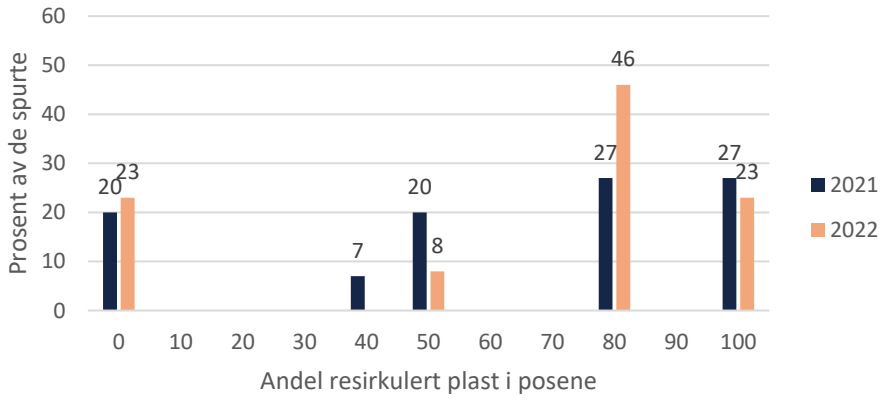

Figur 5: Andel resirkulert plast i bæreposer blant de spurte butikkjedene i 2021 og 2022.

Tabell 9: Resultater fra uformell spørreundersøkelse blant medlemmer av Handelens miljøfond i mars 2022. Innholdet i tabellen er basert på hva butikkene selv har svart og er ikke kontrollert av Mepex.

Butikksegment	Leverandører	Andel resirkulert plast	Kilde	Kontroll
Dagligvare/kiosk	Trioworld Lundin, Bak	En overvekt av dagligvarekjedene og flere av faghandlene har nå gått over til 80 prosent resirkulert plast i sine poser.	Flere oppgir at plasten kommer fra post-konsumentkilder i Norge eller Europa.	Flere større butikkjeder oppgir sertifisering gjennom Blå Engel, rapportering og anleggsbesøk som kontrolltiltak.
Faghandel	Papier Mettler, Norwegian Paper, BacaPlast, Ludvigsen, Trioworld Lundin	Store variasjoner, fra null prosent innblandet resirkulert plast til 50, 80 eller 100. Selv om grunnlaget er litt lite, kan det se ut som at det er flere som går over til store leverandører som tilbyr plastbæreposer med sertifisert innhold av PCR.	De fleste oppgir post-konsumentplast som råmateriale, men få har nærmere informasjon om kilde. Posen er oppgitt av flere til å være laget av post-konsumentplast fra Norge eller Tyskland.	Flere jobber nå aktivt med å minske belastningen av posene sine. Større andel resirkulert plast prøvdes ut, sammen med andre tiltak.

4 Diskusjon

4.1 Grensehandel

Smitteverntiltakene innført i mars 2020 førte til store endringer i nordmenns hverdag. Reiserestriksjoner og utbredt bruk av hjemmekontor førte bl.a. til at vi brukte langt mindre penger på tjenester og mer på varer. Videre ledet tiltakene til bråstopp i grensehandelen, se figur 6. Grensehandelen tok seg først opp i tredje kvartal 2021 da det var lettelser i reiserestriksjonene, men fortsatt på et langt lavere nivå enn før pandemien. Sammenlignet med før pandemien er i følge av SSB to av tre handleturer over grensen borte[3].

Figur 6: Utvikling i grensehandel, mrd. kroner. Kilde: SSB

Stengte grenser ga kraftig omsetningsvekst i norsk detaljomsetning, se figur 7 under. Bidragene er særlig store fra detaljhandel utenom utsalgssted (som hjemlevering av mat) og butikkhandel med bredt vareutvalg, herunder dagligvarehandel[4].

[3] Statistisk sentralbyrå (2022) – *Grensehandelen tok seg opp.* Lenke.
[4] Statistisk sentralbyrå (2022) – *Varehandelsindeksen.* Lenke.

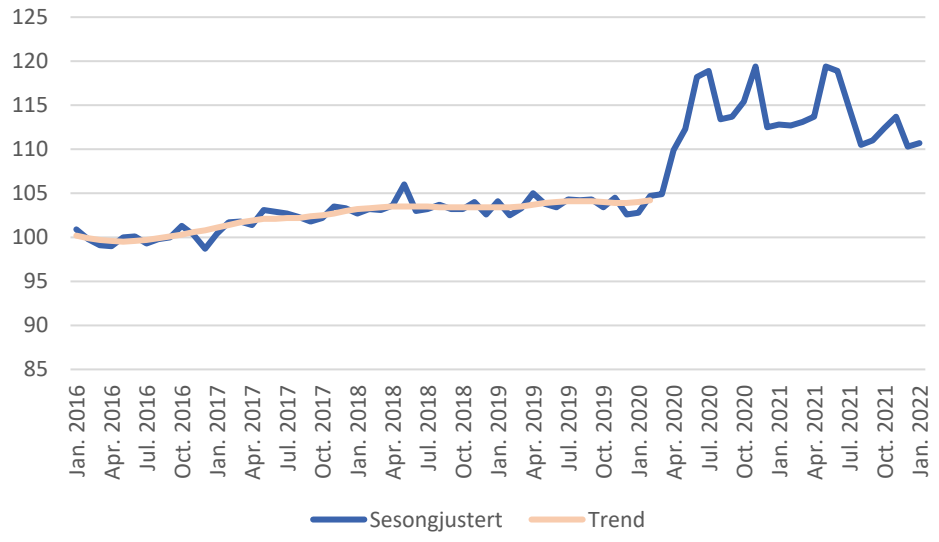

Figur 7: Volumendring i detaljomsetningen, sesongjustert og trend. 2015=100. Kilde: SSB.

4.2 Endring av kontingent

Handelens Miljøfond (HMF) har tatt 50 øre per solgte plastpose i kontingent fra sine medlemmer. Fra 1. januar 2022 ble kontingenten doblet, med håp om at butikkene også økte sine priser på plastposer overfor kundene. Økningen i kontingenten vil bidra til økte midler som fondet kan betale ut til prosjekter for redusert plastbruk og opprydding av plastavfall på avveie. Videre er det et mål at innskjerpingen vil bidra til at det selges færre plastposer i Norge i tråd med plastposedirektivets formål.

4.3 Flere bruker sertifisert gjenvunnet materiale i sine plastposer

Som året før ble vår spørreundersøkelse blant miljøfondets medlemmer besvart av rundt 40 prosent, det vil for 2022 si tre dagligvarekjeder og ti butikkjeder. Likevel vil vi kunne si noe om trender, når vi sammenligner årets undersøkelse med besvarelsene fra 2021 der 15 butikkjeder sendte inn sine svar.

De fleste dagligvarekjedene samt stadig flere andre store aktører i faghandelen jobber aktivt med å få opp andelen resirkulert materiale, og er også opptatt av at det resirkulerte plastmaterialet skal være post-konsumentplast og fra norske eller skandinaviske kilder om mulig. Dette gjøres i samarbeid med skandinaviske leverandører av bæreposer og norsk industri. Flere butikkjeder har også nå kjøpt inn poser som er sertifisert av Blå Engel (Blaue Angel). Dette har nå gjort at andelen butikkjeder med 80 prosent eller mer resirkulert innhold har økt kraftig fra i fjor (se figur 4).

Siden sist er det også fem nye medlemmer som oppgir sine detaljer om poser. Her er det flere som har 80-100 prosent andel resirkulert plast i sine poser, og poseleverandørene bli fulgt opp gjennom fabrikkbesøk og rapportering.

Ingen forskjell vises mellom store (20 l<) og små poser, med unntak av en butikkjede med resirkulert innhold kun i store poser.

Det er få av både butikkjedene og produsentene selv som kan oppgi detaljer om hvor det resirkulerte materialet kommer fra. Flere kan oppgi opprinnelsesland, men ikke noe nærmere om kilden til materialet. Dette er problematisk dersom man ønsker å undersøke miljøpåvirkningen til plastposene. Krav om sertifisering er viktig her – stadig flere har poser med resirkulert innhold som er sertifisert av Blå Engel, og i tiden fremover er det også flere sertifiseringsordninger som vil gjøre innkjøp av plastbæreposer med faktisk resirkulert innhold lettere.

4.4 Forslag til analyser i 2022

Analysen bygger bl.a. på et bredt datagrunnlag fra plukkanalyser av restavfall utført av Mepex. For kildesortert plastemballasje er det derimot gjort få analyser. Flere plukkanalyser på kildesortert plastemballasje der det sorteres på løse poser og poser brukt til å emballere avfall vil gi betydelig mer robuste resultater fra modellen. Mepex skal gjøre revisjoner for Grønt Punkt Norge i 2022 som trolig vil gi anledning til å gjøre flere slike analyser og dermed danne et styrket datagrunnlag for en ev. oppdatering av plastposerapporten for 2022.

Det er behov for bedre tallgrunnlag for avfallsstrømmer som her er utelatt fra analysen – særlig plastposer som følger næringsavfall og avfall levert til gjenvinningsstasjoner. Det anbefales dedikerte plukkanalyser for å bedre datagrunnlaget før en ev. oppdatering av plastposerapporten.